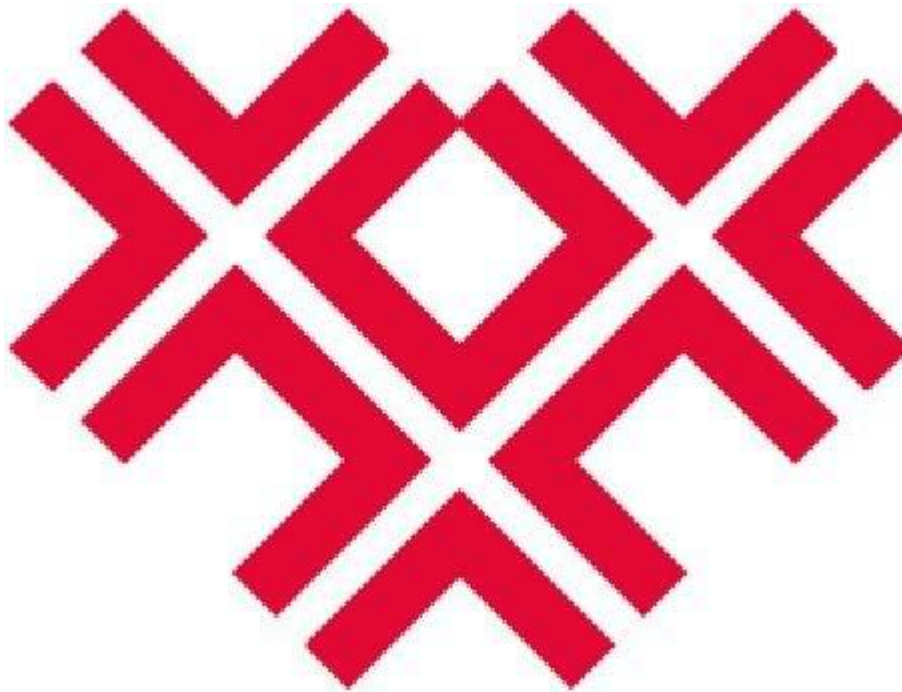

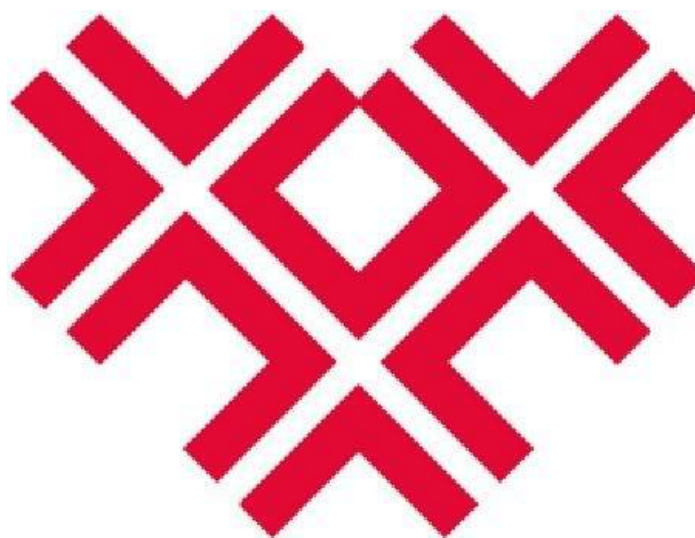
Het jeugdnetwerk van Breda: "Het netwerk, de vindkans en de reactietijden op het gebied van delinquentie, schooluitval en overgewicht"

Frank Schalekamp

Marcella Zevenbergen

Het jeugdnetwerk van Breda: "Het netwerk, de vindkans en de reactietijden op het gebied van delinquentie, schooluitval en overgewicht"

Premaster/bachelor thesis Universiteit Utrecht

Utrecht, 2012

Begeleider UU: Dr. Chris Baerveldt

Frank Schalekamp - 3153843

Marcella Zevenbergen - 3511251

Abstract

In gemeente Breda zijn de vindkans en reactietijden van het jeugdnetwerk onderzocht rond de thema's: delinquentie, (vroegtijdige) schooluitval en overgewicht. Er zijn interviews gehouden met zeven sleutelinformanten binnen deze organisaties. Met behulp van vignetten is onderscheid aangebracht tussen eenvoudige en complexe casussen. Aan de hand van de vignetten zijn antwoorden verkregen over de vindkans en de reactietijden. Naast interviews zijn statistieken, documentatie en brochures gebruikt die verkregen zijn via internet of de sleutelinformanten. De jeugdnetwerken van alle drie de thema's zijn in kaart gebracht. Op het gebied van delinquentie is er een uitgebreid maar werkzaam netwerk, bij schooluitval en overgewicht zou de samenwerking tussen bepaalde organisaties beter kunnen. De vindkans is bij schooluitval en overgewicht vastgesteld maar bij delinquentie was dit niet met zekerheid te bepalen. De reactietijden waren juist bij delinquentie weer duidelijk in kaart gebracht omdat ze met normen werken waarvan Breda van februari 2011 tot januari 2012 87% gehaald heeft. Bij overgewicht en schooluitval variëren de reactietijden per dossier.

Inleiding

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor (preventieve) hulp aan en ondersteuning van jeugdigen en gezinnen. Zo was er in het kabinet Balkenende IV een speciale minister voor jeugd en gezin en moet elke gemeente sinds eind 2011 een Centrum voor Jeugd en Gezin hebben. Dit is een inlooppunt in de buurt waar ouders en jongeren terecht kunnen met hun vragen over opvoeding, opgroeien en gezondheid. Naast deze preventieve ontwikkelingen waar jongeren en ouders terecht kunnen voordat een onschuldige situatie escaleert tot een serieus probleem, is er ook een duidelijke ontwikkeling te zien in de professionele jongerenhulp. Zo is er momenteel een decentralisatieproces gaande, de transitie Jeugdzorg, waarbij de verantwoordelijkheid en financiering van het jeugdbeleid wordt overgeheveld van de provincies naar de gemeenten.

Gemeenten kunnen verschillende prioriteiten hebben binnen het jeugdbeleid en niet elke gemeente ziet dezelfde rol voor zich weggelegd binnen de vele thema's in het jeugdbeleid. In huidige thesis worden echter de verschillende jeugdnetwerken onderzocht rond drie thema's die voor elke gemeente relevant of wettelijk verplicht zijn, delinquentie, voortijdige schooluitval en (ernstig) overgewicht. De gemeente is verantwoordelijk, via de leerplichtambtenaar, om toe te zien op naleving van de leerplicht. Ook gezondheid vormt in toenemende mate het werkterrein van de gemeente en ten slotte zijn gemeenten verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid.

Breda is een van de steden die bezig is met deze transitie. Met 176.000 inwoners, waarvan 52.000 jongeren (circa 30%), is Breda een grote gemeente waardoor op basis van de grote en complexiteit van de netwerken eventuele problemen verwacht kunnen worden. Om de kwaliteit van het jeugdnetwerk (J-netwerk) rond deze drie thema's in de gemeente Breda te toetsen wordt per thema onderzocht hoe het J-netwerk eruit ziet: welke organisaties betrokken zijn in het J-netwerk. Daarnaast wordt ook de vindkans, de kans dat een casus wordt waargenomen door het netwerk, zoals bij delinquentie bijvoorbeeld de pakkans door de politie, per thema onderzocht. Ten slotte worden ook per thema de reactietijden van het netwerk onderzocht, de totale tijd sinds de eerste waarneming van de casus tot aan de start van de aanpak en daarbij ook de losse reactietijden binnen het J-netwerk, om zo inzicht te krijgen in eventuele zwerftijd tussen de instellingen.

De thesis bevat eerst een literatuurstudie naar het jeugdbeleid in Nederland en het fenomeen 'J-netwerk', gevolgd door de drie thema's delinquentie, schooluitval en overgewicht. Deze sectie wordt gevolgd door een geheel methodestuk, waarin het design van deze thesis wordt toegelicht. Hierna volgen de resultaten van dit onderzoek, waarin het J-

netwerk van Breda betreffende de drie thema's in kaart wordt gebracht en de vindkans en reactietijden worden onderzocht. De thesis wordt afgesloten met een conclusie over de gevonden resultaten en een discussie met aanbevelingen.

Literatuur

Jeugdbeleid

Jeugdzorg omvat alle soorten hulp die gericht is op opgroei- en opvoedproblemen van kinderen, jongeren en ouders (Nederlands Jeugd Instituut, 2012). In Nederland bestaan er meerdere vormen van jeugdzorg. Hulp kan geboden worden zowel in het vrijwillige als het gedwongen kader. De verschillende vormen van jeugdzorg die we in Nederland op dit moment kennen zijn: preventieve jeugdzorg, provinciale jeugdzorg (beter bekend als 'jeugdhulpverlening', zoals een crisisopvang voor jongeren), dagbehandeling, jeugdbescherming (bijvoorbeeld een Ondertoezichtstelling), jeugdreclassering en gesloten jeugdzorg/JeugdzorgPlus (bijvoorbeeld een gedwongen opname in een justitiële jeugdinrichting). De algehele verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg ligt bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport (VWS) en het Ministerie van Justitie (Rijksoverheid, 2012a).

In de Wet Maatschappelijke Ondersteuning uit 2007 zijn negen prestatievelden opgenomen, waarvan er één van belang is voor deze thesis, namelijk 'Ondersteuning bieden bij problemen met opgroeien en opvoeden'. Dit prestatieveld richt zich op het ondersteunen van jongeren met een verhoogde kans op schooluitval, crimineel gedrag en ontwikkelingsachterstanden. Hier ligt de focus op preventie en niet op de behandeling van het gedrag. (Adviesraad WMO, 2012; Zorg belang Zuid-Holland, 2012).

Actuele ontwikkelingen binnen het jeugdbeleid

Een actueel thema binnen de Nederlandse jeugdzorg is verkokering. Verkokering houdt in dat er onduidelijkheid bestaat over de verantwoordelijkheid en taakverdeling bij het verlenen van hulp aan opgroeiende kinderen, opvoeders of een gezin. Dit heeft tot gevolg dat de verschillende hulpverleners en instellingen langs elkaar heen werken en er onvoldoende informatie wordt uitgewisseld. Verkokering belemmert een goede samenwerking tussen de hulpverlenende instanties rondom kinderen en hun opvoeders, die nadelige gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van de jeugdzorg (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, 2008).

Eén van de aanbevelingen van het RMO om de nadelige gevolgen van verkokering te verminderen is door de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg te decentraliseren. In de stelselwijziging ‘Zorg voor jeugd’, staat daarom beschreven dat verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg van de provincie overgeheveld wordt naar de gemeenten. Deze stelselwijziging wordt ook wel de ‘transitie van de jeugdzorg’ genoemd en maakt een integrale werkwijze voor gemeenten makkelijker (Rijksoverheid, 2012b). Door de verantwoordelijkheid voor de organisatie rondom de jeugdzorg en de financiering bij de gemeente neer te leggen, wil de overheid de jeugdzorg de komende jaren verbeteren en bezuinigen op de kosten voor de jeugdzorg (Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling, 2012; Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, 2008; Rijksoverheid, 2012c).

Door deze transitie, waardoor de gemeente verantwoordelijk is geworden voor de jeugdzorg, is de rol die de gemeente speelt veranderd. De gemeente vervult als netwerker een centrale rol binnen de verschillende jeugdnetwerken, verbindt deze met elkaar en coördineert de zorg. De gemeente is echter niet de baas over deze verschillende organisaties en heeft zodoende beperkte invloed op de uitoefening van het beleid (Rijksoverheid, 2012c).

Jeugd-Netwerken

Een jeugd-netwerk bestaat uit alle organisaties die, hoewel ze zelf niet op gemeentelijk niveau georganiseerd hoeven te zijn, op één of andere manier met jongeren in die gemeente te maken hebben. Een paar voorbeelden hiervan zijn scholen, het Centrum van Jeugd en Gezin, politie, jeugdhulpverlening, gemeentelijke diensten en de provincie. Het gaat hier om alle mogelijke organisaties die bijdragen aan maatschappelijke opvoeding, of nog breder: alle organisaties die contact hebben met jongeren of die gaan over jongeren. Organisaties zullen om doelen te kunnen bereiken moeten samenwerken. Een fundamenteel aspect waar rekening mee moet worden gehouden is dat een netwerk altijd kan veranderen. Door bijvoorbeeld wijzigingen binnen een organisatie, blijft een netwerk veranderbaar en bestaat de kans dat een netwerk nooit volledig in kaart gebracht kan worden.

Centraliteit

Centraliteit is één van de meest onderzochte concepten in het analyseren van een sociaal netwerk. Er wordt hierbij gekeken of er vanuit een centrale positie wordt samengewerkt of vanuit verschillende posities die onderling met elkaar verbonden zijn. Een organisatie kan binnen een gemeente of provincie een centrale positie innemen wanneer er verschillende organisaties nauw samenwerken. Echter wanneer er meerdere organisaties

zelfstandig participeren, dus niet bestaan als één overkoepelde organisatie, zullen er zwakkere banden tussen de verschillende organisatie ontstaan en werken zij niet vanuit een centrale positie; er zullen dan ‘bruggen’ ontstaan tussen de organisaties. Bruggen tussen organisaties zijn belangrijk om ze met elkaar in contact te laten komen (Borgatti, 2005).

Wanneer er geen centrale plaats wordt ingenomen binnen een gemeente/provincie zal bij uitval van één van de afdelingen/organisatie het gehele netwerk, dus de afdelingen/organisaties, deze uitval compenseren. Organisaties die nauw samenwerken, zullen een vertrouwensband ontwikkelen. Wanneer er contact gelegd wordt met een organisatie waarmee nog niet wordt samengewerkt kan er een brug gebouwd worden, hierdoor ontstaat er een zwakke band tussen deze organisaties en worden twee verschillende organisaties die in verschillende cirkels, netwerken, werken met elkaar verbonden door middel van de brug. Het nadeel echter van meerdere zelfstandige organisaties is dat het netwerk onoverzichtelijk wordt. Dit kan er toe leiden dat er moeilijkheden kunnen ontstaan bij bijvoorbeeld het vinden van de juiste zorg voor cliënten. Kortom de organisatorische kwaliteit binnen het netwerk zal achteruit gaan.

Wanneer het jeugd-netwerk in een gemeente onder de loep wordt genomen is het van belang te weten welke organisaties in het netwerk zitten en welke functie zij vervullen. Ook de sterkte van de banden tussen deze verschillende organisaties zijn van belang, zodat een casus snel en efficiënt door het netwerk geschoven kan worden (Kilduff & Tsai, 2003).

Balansmodel Bakker

Bij de onderzochte thema's delinquentie en schooluitval wordt gebruik gemaakt van het balansmodel van Bakker (zie bijlage 1) (Bakker, Bakker, van Dijke & Terpstra, 1997). Het ontstaan van problemen in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen die leiden tot schooluitval of delinquentie kan multifactorieel worden verklaard, bijvoorbeeld met behulp van een transactioneel model. Volgens het model kan opvoeding worden gezien als een transactioneel proces, waarin ouders en kinderen elkaar wederzijds beïnvloeden in relatie tot de specifieke omgeving van het gezin. Binnen een transactioneel model zijn diverse kind-, ouder- en omgevingsfactoren van invloed op dit proces en kunnen een bedreigende factor voor de opvoeding vormen. Dit worden ook wel risicofactoren genoemd: factoren die het ontstaan van problemen verhogen. Factoren die de opvoeding echter goed laten verlopen, worden protectieve (beschermende) factoren genoemd. Deze kunnen de invloed van de risicofactoren reduceren.

Door het model wordt een onderscheid gemaakt tussen factoren op microniveau (ouder-, kind- en gezins-factoren), mesoniveau (sociale, gezins- en buurtfactoren) en macroniveau (maatschappelijke achtergrondfactoren). Deze niveaus van omgevingsinvloeden zijn ook terug te vinden in het ecologische model van de bekende ontwikkelingspsycholoog Bronfenbrenner, die als eerste aantoonde dat veranderingen binnen een systeem ook gevolgen hadden voor de andere systemen (Bronfenbrenner, 1979). Binnen een transactioneel model werken meerdere stress- of risicofactoren interactief op elkaar in en binnen die dynamiek ontstaan problemen. Het is dus niet zo dat bepaalde omstandigheden of gezinssituaties per definitie leiden tot schooluitval of delinquentie. De cumulatie van dergelijke factoren en de verhouding tussen de risico- en de protectieve factoren laten de balans tussen draagkracht en draaglast in evenwicht of het slaat negatief door in deviant gedrag.

Delinquentie

Het huidige kabinet besteedt veel aandacht aan de veiligheid in Nederland en vindt dat het veiliger moet worden. Het regeerakkoord Kabinet-Rutte-Verhagen (2010) stelt dat er daadkrachtiger moet worden opgetreden tegen verschillende soorten criminaliteit en acht doortastend optreden van politie en justitie hiervoor noodzakelijk. Binnen de aanpak van de criminaliteit in Nederland valt ook het terugdringen van de jeugdcriminaliteit.

Jeugdcriminaliteit is een containerbegrip voor gedragingen van jongeren die bij de wet zijn verboden. Hierbij gaat het om de leeftijd 12 tot 24 jaar. De groep onder de twaalf jaar is bij wet niet strafbaar, maar worden wel in veel rapportages besproken (Rijksoverheid, 2012d).

Soorten delicten

De vijf meest voorkomende delicten gepleegd door jongeren zijn vermogensmisdrijven (46% van de door jongeren gepleegde delicten), diefstal en inbraak zonder geweld (38%), vernielingen (28%), gewelds- of seksuele misdrijven (18%) en ten slotte misdrijven tegen de openbare orde (13%) (Van der Laan & Blom, 2011).

Risicofactoren

Moffitt (1993) suggereert net als Bakker (1997) dat er een groot aantal risico- en beschermingsfactoren zijn voor het ontstaan van antisociaal en/of delinquent gedrag bij jeugdigen. Zo stelt Moffitt (1993) dat er diverse neuropsychologische risicofactoren voor probleemgedrag zijn, zoals een verstoring in de ontogenese van de foetale hersenontwikkeling, van de neurale ontwikkeling door drugsmisbruik, een gebrekkige

prenatale voeding, blootstelling voor of na de geboorte aan giftige stoffen of een gebrek aan stimulatie en affectiviteit. Ook opgelopen hersenbeschadigingen, bijvoorbeeld door kindermisbruik, verwaarlozing en verbale of executieve tekorten kunnen een rol spelen.

Daarnaast spelen risicofactoren in de omgeving van het kind een rol en is er mogelijk sprake van een intergenerationele transmissie, dat wil zeggen dat ouders zelf antisociaal gedrag vertonen en dit doorgeven aan hun kind. Dit kan van invloed zijn op de opvoedingsstijl en – vaardigheden van de ouders en op het gedrag van het kind. Ook sociale en structurele omgevingsaspecten kunnen een rol spelen. Kwetsbare kinderen blijken vaak blootgesteld te worden aan schadelijke omgevingen omdat hun ouders zelf ook kwetsbaar zijn voor problemen. Andersom geldt tevens dat kindfactoren, zoals het temperament of neuropsychologische problemen, van invloed kunnen zijn op het opvoedingsgedrag van ouders of de interacties die zij hebben met leeftijdsgenoten. Zo kunnen adolescenten het (delinquente) gedrag van hun leeftijdsgenoten gaan imiteren omdat dit hun een wenselijke positie verschaft, zoals macht.

Het voortbestaan van antisociaal gedrag is volgens Moffitt (1993) mogelijk het gevolg van een gebrek aan mogelijkheden om zich op andere manieren te gedragen. Zo blijken jongeren die antisociaal gedrag vertonen de mogelijkheden te missen voor het verwerven en oefenen van sociale vaardigheden. De genoemde risicofactoren kunnen een bijdrage leveren aan het uitblijven van succes, en de jongeren doen leiden tot deviant gedrag (Moffitt, 1993).

Schooluitval

Schooluitvallers en voortijdige schoolverlaters (VSV) zijn jongeren tussen de 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is het minimale onderwijsniveau dat nodig is om een baan te vinden. Het gaat dan om een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2). Een vmbo-diploma geeft toegang tot het mbo, maar is geen startkwalificatie (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2012).

Met behulp van het eerder beschreven balansmodel van Bakker (1997) kunnen de risicofactoren, gecategoriseerd in drie niveaus, die leiden tot schooluitval in kaart worden gebracht (zie bijlage 1).

Risicofactoren

Een belangrijke bron van risicofactoren is de leerling zelf. Er zijn verschillende persoonlijke factoren die een verhoogd risico vormen voor schooluitval, zo moeten leerlingen voldoen aan een tweetal schooldoelen: inzet en sociaal contact met leeftijdsgenoten of

volwassenen in een schoolcontext. Wanneer een van deze twee schooldoelen niet aanwezig is, is dat een mogelijke risicofactor voor voortijdige schooluitval. Ook storend gedrag en ADHD gerelateerde gedragingen, zoals concentratieproblematiek, op school zijn voorspellers voor schooluitval. Ook vriendschappen met deviante leeftijdsgenoten tijdens de adolescentieperiode kunnen leiden tot voortijdige schooluitval, jongeren zijn geneigd het negatieve gedrag van hun vrienden te modelleren.

Daarnaast zijn er verschillende ouder- en gezinsfactoren die het risico op schooluitval doen toenemen. Zo vergroot een autoritaire opvoedingsstijl het risico op voortijdig schooluitval. Ook ernstige conflicten binnen het gezin of een echtscheiding verhogen het risico op voortijdig schooluitval (Bakker, 1997). Tevens is er een verband tussen de sociaal-economische gezinsfactoren en voortijdige schooluitval. Zo hebben jongeren uit gezinnen die bijstandsafhankelijk zijn een grotere kans op voortijdig schooluitval. Verder spelen culturele factoren een rol. Wanneer de culturele achtergrond van een jongere sterk afwijkt van de Nederlandse maatschappij, en hij/zij zich daardoor in een minderheidspositie bevindt, is er een groter risico (Bakker, 1997; Pagani, Vitaro, Trembley, McDuff, Japel & Larose, 2008; Pong & Lu, 2000).

Overgewicht

De laatste decennia is wereldwijd sprake van toenemend overgewicht bij kinderen. Uit de Vijfde Landelijke Groeistudie is naar voren gekomen dat overgewicht ook bij kinderen en jongeren in Nederland blijft stijgen (TNO, Vijfde Landelijke Groeistudie, 2010). In 2010 bleek 14% van de Nederlandse jeugd te zwaar te zijn (Van Bakel & Zantinge, 2010). De alarmerende cijfers, bij jongens een prevalentie overgewicht van 7,1% tot 15,5% en bij meisjes van 8,2% tot 16,1% in verschillende leeftijdscategorieën, die al in 1997 naar voren kwamen in de Vierde Landelijke Groeistudie hebben zich dus doorgezet. Van de kinderen van twee tot twaalf jaar heeft 13,3% van de jongens overgewicht en 1,8% ernstig overgewicht (obesitas). Meisjes hebben vaker (ernstig) overgewicht dan jongens, maar liefst 14,9% van de meisjes heeft overgewicht en daarnaast kampt nog eens 2,2% met obesitas.

Er zijn verschillende oorzaken voor (ernstig) overgewicht bij kinderen. Al kan er beter gesproken worden van risicofactoren dan van oorzaken, omdat lang niet iedereen die wel over de risicofactoren beschikt ook obesitas heeft of krijgt. Een eerste risicofactor is dat een kind meer eet dan dat het nodig heeft. Uit voedsel wordt energie verkregen maar als er meer energie binnenkomt dan er verbruikt wordt is er een scheve energiebalans. Dit kan komen door een verkeerd voedingspatroon, te weinig beweging of een combinatie van beide

(Schrijvers & Schoemakers, 2008). Een ongunstig voedingspatroon is er voornamelijk als er veel verzadigde vetten gegeten worden en er veel frisdrank gedronken wordt (Gezondheidsraad, 2003). Kinderen van ouders met een lage sociaal economische status (SES) lopen ook meer risico om overgewicht te ontwikkelen. De reden dat kinderen van ouders met een lage SES meer kans hebben op overgewicht is omdat ze meer belemmeringen hebben om gezond te eten, minder weten over gezond eten en niet de kans hebben om hun kinderen (verschillende) sporten te kunnen laten beoefenen (Gezondheidsraad, 2003). Ook zijn er erfelijkheidsfactoren die een rol spelen. De een heeft meer aanleg om veel te eten dan de ander. Dit komt bijvoorbeeld door een genetische aanleg voor hongergevoel of verzadiging en daardoor het teveel eten. Dit is geen directe oorzaak maar dit vergroot de kans op vetopslag in het lichaam.

Nadelige gevolgen

Kinderen met (ernstig) overgewicht rapporteren een lagere kwaliteit van leven op lichamelijk, psychisch en sociaal gebied (Lee, 2009). Kinderen met overgewicht hebben meer kans op gezondheidsproblemen, zowel op de lange als korte termijn. Het blijkt dat wanneer een kind te dik is, vaak op volwassen leeftijd overgewicht blijft bestaan, wat de kans op chronische ziekten doet toenemen (TNO, 2010; Visscher, van Son, Bakel, & Zantinge, 2010).

De psychosociale gevolgen voor kinderen met (ernstig) overgewicht worden vaak over het hoofd gezien, terwijl deze minstens net zo vaak voorkomen als de lichamelijke gevolgen. Obesitas en overgewicht hebben een negatief effect op de emotionele ontwikkeling. De kinderen staan vaak bloot aan stigmatisering en discriminatie. Kinderen met overgewicht hebben vaak minder vrienden en worden vaker gepest dan leeftijdsgenoten zonder overgewicht (Lee, 2009).

Consequenties voor het onderzoek

Op basis van de gedane literatuurstudies worden per thema twee vignetten opgesteld (zie bijlage 2). Het is zinvol gebruik te maken van een eenvoudige en meer complexe casus, om zo verschillende trajecten binnen het netwerk te toetsen. Bij een complexe casus zijn meer partijen betrokken en ook begeeft een complexere casus zich via andere gangen door het netwerk dan een lichte casus. Door dit onderscheid is het mogelijk een zo groot mogelijk deel van het netwerk te onderzoeken. Dit biedt de mogelijkheid om alle organisaties en hun functie binnen het netwerk te achterhalen en de vindkans en reactietijden binnen het netwerk na te gaan.

Methoden

In dit onderzoek naar de vindkans en reactietijd in het Jeugdnetwerk van de gemeente Breda op het gebied van delinquentie, overgewicht en schooluitval, is voornamelijk gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Om aan de benodigde informatie te komen zijn interviews afgenomen met zeven sleutelinformanten. De sleutelinformanten zijn in eerste instantie benaderd via e-mail. Deze zijn geselecteerd op basis van hun functie en zijn door middel van internet gevonden, namelijk een projectleider van Centrum Jeugd en Gezin (CJG), gemeente Breda, politie Breda en de Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) coördinator van gemeente Breda. Bij het CJG, gemeente Breda en de RMC coördinator zijn specifieke personen via hun persoonlijke e-mailadres benaderd maar bij de politie waren geen specifieke contactpersonen te vinden dus is die mail naar het algemene e-mailadres van politie Breda gestuurd. Na e-mailcontact is met een aantal contactpersonen telefonisch contact geweest om de afspraak concreet te maken. Binnen deze gesprekken zijn andere sleutelinformanten naar voren gekomen die daarna per email of telefonisch benaderd zijn.

Uiteindelijk zijn er zes interviews geweest. Een algemeen interview met een projectleider van het Centrum Jeugd en Gezin. Een interview met een afgevaardigde van de politie binnen het veiligheidshuis op het gebied van delinquentie. Op het gebied van overgewicht zijn er interviews met een beleidsmedewerkster en een verpleegkundige van de GGD gehouden. En verder zijn er voor schooluitval interviews gehouden met de voormalige RMC coördinator en twee trajectleiders, werkend namens de gemeente Breda voor projectorganisatie Transit. Deze interviews vonden plaats tussen 6 april 2012 en 11 mei 2012 en duurde allemaal drie kwartier tot een uur. De interviews met de politie in het veiligheidshuis en de GGD verpleegkundige zijn niet opgenomen, de andere interviews wel.

Tijdens deze interviews is, naast het stellen van open vragen, gewerkt met vignetten. Per thema dat in het onderzoek behandeld wordt, zijn twee vignetten opgesteld (zie bijlage 2). Er is gekozen voor twee vignetten per thema omdat het verschil tussen de vindkans en reactietijden bij een lichte casus en een complexe casus duidelijk moest worden. De eerste casus die aan de sleutelinformanten is getoond beschreef een lichte, redelijk eenvoudige casus. Deze lichte casus zou de minimale reactietijden op moeten leveren en bij de complexe casus zou een ander traject binnen het J-netwerk bewandeld worden met andere, waarschijnlijk de maximale, reactietijden. Bij delinquentie beschreef het eerste vignet een casus met een licht vergrijp, het tweede vignet was een multiprobleem casus waarin ook problemen waren in de gezinssituatie. De vignetten over schooluitval beschreven een casus waarin iemand net met school gestopt was en een tweede waar ook psychosociale problemen

en gezinsproblematiek een rol speelde. Bij overgewicht beschreef de eerste casus iemand met overgewicht en de tweede casus iemand met obesitas en psychosociale problemen.

Op 11 april 2012 vond het interview met een projectleider binnen het CJG plaats. Er is een interview met hem gehouden omdat hij door middel van zijn functie een duidelijk beeld heeft van het jeugdnetwerk van gemeente Breda. Er is uitgebreide informatie verstrekt over het jeugdnetwerk, hoe deze in elkaar zit en de samenwerking tussen verschillende organisaties. Ook werd een indicatie gegeven naar de vindkansen en reactietijden maar dit kon niet met zekerheid gezegd worden. Naar aanleiding van dit gesprek is contact gezocht met de GGD, dit is ook via email gebeurd.

Delinquentie

Het eerste interview rond delinquentie werd gehouden op vrijdag 6 april 2012 met een medewerkster van de politie die in het veiligheidshuis werkzaam is. Zij heeft contact opgenomen nadat ze de mail van de afdeling personeelszaken doorgestuurd had gekregen. In eerste instantie zou het een verkennend gesprek zijn, waarin ze zou kijken welke personen voor het onderzoek interessant zijn, waardoor het gesprek niet is opgenomen. Achteraf was dit wel makkelijker geweest, daar deze mevrouw alles kon vertellen over de reactietijden. Deze staan allemaal op papier en zijn beschikbaar gesteld voor het onderzoek. Het gaat om de maximale reactietijden in gemeente Breda en de normen die de gemeente haalt, ook per wijk uitgesplitst. Over de vindkans was helaas weinig bekend en er zou een nieuwe contactpersoon voor het onderzoek geregeld worden. Na verschillende herinneringsmails (10 april, 17 april en 25 april) is op 1 mei een reactie gekomen dat wegens omstandigheden er zo laat pas is gereageerd en dat ze erachteraan zou gaan. Enkele weken later is daar, wegens ziekteverlof, op 23 mei op gereageerd. Op dat moment was geen tijd meer voor een interview dus is geprobeerd via de mail de antwoorden te verkrijgen, wat niet meer is gelukt.

Schooluitval

Het eerste gesprek met betrekking tot schooluitval vond plaats met de voormalige RMC coördinator van gemeente Breda op 16 april 2012. Er is contact met hem gezocht omdat uit het literatuuronderzoek naar voren kwam dat de RMC coördinator een sleutelrol heeft binnen het netwerk schooluitval. Op het moment van het interview werkte hij aan het beleid rondom leerplicht en vroegtijdig schoolverlaten. De voormalig coördinator gaf vooral algemene informatie maar kon weinig specifieke antwoorden geven dus is er doorverwezen naar andere contactpersonen, namelijk twee trajectbegeleiders van vroegtijdige

schoolverlaters, werkend voor Transit, en een vrouw die zich bezig houdt met naleving van de leerplicht. Van deze vrouw is een telefoonnummer gegeven maar die bleek, na het gebeld te hebben, onjuist te zijn en ook via e-mail was zij onbereikbaar. Er is geprobeerd met andere contactpersonen van leerplicht in contact te komen maar dit is niet gelukt. Met de twee trajectbegeleiders is later een interview gehouden. Dit interview vond plaats op 24 april 2012. Zij konden veel vertellen over het traject dat doorlopen wordt. Wat betreft de vindkans en de reactietijden vonden zij het echter moeilijk eenduidige uitspraken te doen, daar dit alles per dossier sterk verschilt.

Overgewicht

Het eerste specifieke interview rond overgewicht was met een beleidsmedewerker van de GGD die zich bezig houdt met de preventie van overgewicht. Dit interview vond plaats op 16 april 2012. Door haar functie kon zij alles vertellen over de vindkans van overgewicht, maar voor de specifieke reactietijden is doorverwezen naar een collega van haar. Dit interview vond plaats op 11 mei met een verpleegkundige van de GGD. Zij heeft alles verteld over de reactietijden en heeft deze meteen op papier gezet. Ook zijn verschillende documenten beschikbaar gesteld.

Naast de interviews is er gebruik gemaakt van statistische gegevens via het internet en van jaarrapportages. Hierbij is gebruik gemaakt van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS), het Wetenschappelijk Onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (WODC), de buurtmonitor van gemeente Breda. Verder is gebruik gemaakt van informatie die is verstrekt door de contactpersonen, zoals de VSV-atlas, (de jaarrapportage over vroegtijdig schoolverlaters), Kalsbeeknormen voor delinquentie en verschillende folders en schema's zoals het eetdagboek van de GGD en het traject van delinquenten.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet generaliseerbaar naar andere gemeentes en zeggen dus alleen iets over de gemeente Breda. De uitkomsten zijn wel betrouwbaar, daar er geen tegenstrijdige informatie is gegeven. Gegevens zouden positiever weergegeven kunnen zijn maar alle informanten bespraken ook zaken die minder goed gingen dus wordt de betrouwbaarheid wel gewaarborgd.

Resultaten

Delinquentie

In 2010 waren er landelijk 60.675 minderjarige verdachten van een totaal van 382.555 verdachten en ongeveer 2 miljoen jongeren tussen de 10 en 20 jaar. Voor Breda geldt dat er in 2010 685 minderjarige verdachten waren met een totaal van 5260 verdachten. In Breda zijn er in totaal 35.399 jongeren (WODC, 2010).

In Breda wordt geprobeerd de jeugdcriminaliteit te beperken door middel van het in kaart brengen van de probleemgezinnen. Volgens het CJG zijn veel gezinnen die veel problemen veroorzaken bekend binnen het netwerk en wordt hen hulp geboden. De jeugdcriminaliteit is daardoor, volgens de CJG projectleider, al afgenomen.

Netwerk

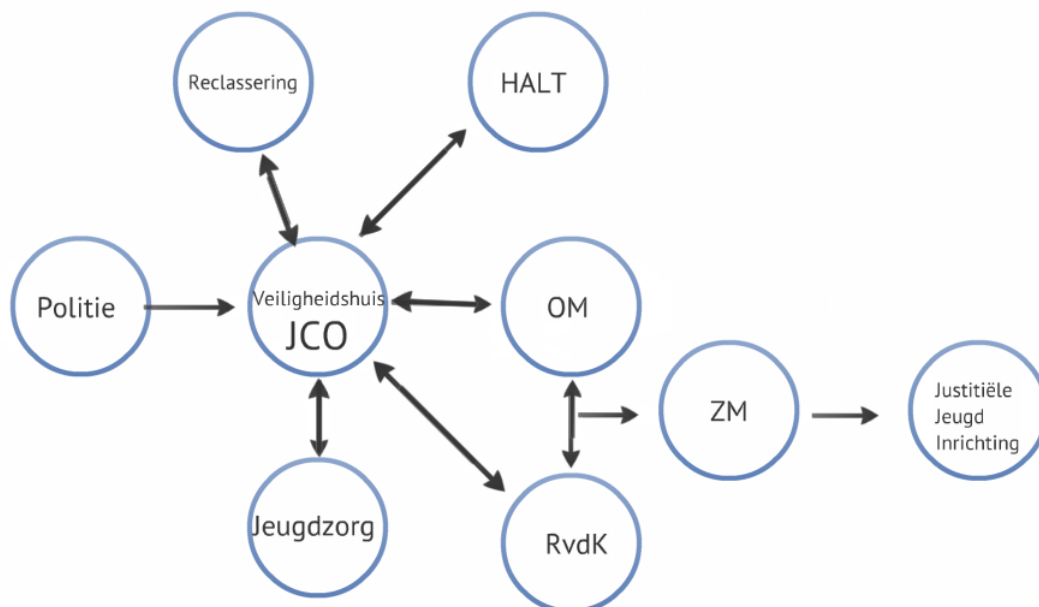
Het J-netwerk betreffende delinquentie omvat minstens negen organisaties. Tussen het eerste politiecontact en de uiteindelijke straf zitten vele stappen die doorlopen moeten worden waar meerdere organisaties bij betrokken zijn, dit is te zien in figuur 1. Een belangrijke rol binnen dit netwerk is weggelegd voor het veiligheidshuis. Binnen deze organisatie worden alle organisaties die betrokken zijn bij delinquentie vertegenwoordigd. Hier zetelen onder andere het Openbaar Ministerie (OM), de politie, bureau halt, de Raad van Kinderbescherming (RvdK), jeugdzorg en reclassering.

Volgens de informant van de politie binnen het veiligheidshuis is het eerste contact met een delinquent door de politie en zij maken dan ook het dossier aan. Dit gaat vervolgens naar het veiligheidshuis waar een Justitieel Casusoverleg (JCO) plaatsvindt. Bij dit overleg zijn verschillende instanties aanwezig, namelijk de politie, het openbaar ministerie, de raad van kindbescherming, bureau jeugdzorg en halt. In dit overleg worden de dossiers van die week besproken, wordt er een vervolgtraject besproken en een beslissingsformulier ingevuld. Het netwerk geeft dan vier potentiële richtingen aan. Ten eerste kan de zaak worden geseponeerd en het JCO geldt daarbij als het eindpunt. Daarnaast zijn er nog drie potentiële richtingen waarbij de jongere verder het netwerk in gaat.

De eerste mogelijkheid is dat de delinquent naar bureau Halt wordt gestuurd, die voor een passende taakstraf en eventuele schadebemiddeling bij de betrokken partijen zorgt. Daarnaast zijn er nog twee langere trajecten mogelijk, waarbij de delinquent mogelijk een strafblad krijgt. Hierbij kan het gaan om het OVJ model, dan komt de zaak niet voor de Zittende Magistratuur (ZM) maar wordt er door de Officier van Justitie een schikking

getroffen. In dit traject zijn wel het OM en de RvdK betrokken. Ook kan de zaak wel voor de rechter komen, de ZM. Deze stap komt dan na het onderzoek van het OM en de RvdK.

Mochten er meerdere problemen spelen, krijgt de jongere ook een doorverwijzing naar jeugdzorg die dan, naast het traject dat de jongere binnen het veiligheidshuis doorloopt, ook een zorgtraject aangaan.

Figuur 1: Het J-netwerk rond delinquentie in Breda.

Vindkans

Bij delinquentie is de vindkans moeilijk vast te stellen. Dit komt mede omdat veel (lichte) criminaliteit buiten de radar valt en in het ondergrondse circuit plaatsvindt. Er kan dan niet vastgesteld worden wat er nog buiten de radar valt omdat daar geen zicht op is. De vindkans kan dus niet bepaald worden omdat er op deze manier geen duidelijkheid is over wat wel en niet opgepakt wordt binnen het netwerk. In de documenten van politie Breda wordt de pakkans in Breda echter wel hoog genoemd maar een duidelijke uitleg waarom dit zo bestempeld werd is niet verkregen.

Reactietijd

De sleutelinformant van politie Breda vertelde dat binnen gemeente Breda met de Kalsbeeknorm voor de jeugdrechtketen wordt gewerkt, hierbij gaat het om de tijden dat een organisatie maximaal met een dossier bezig mag zijn. Deze normen houden in dat 80% van de beoogde tijdslimieten behaald moeten worden. In Breda lag het percentage van februari 2011 tot januari 2012 op 87% en daarmee dus ruim boven de norm.

Een delinquent verloopt vele stappen voordat het vonnis is voltrokken. Wanneer er een delict plaats heeft gevonden, is er het eerste contact met de politie. Op dat moment vindt een eerste verhoor plaats waarbij de personalia verkregen worden en de feiten en omstandigheden omschreven worden. Binnen een week moet dan een Justitieel Casusoverleg (JCO) plaatsvinden, dit is een verplicht overleg binnen het veiligheidshuis. Officieel is het nog maar een aantal jaar verplicht maar in Breda werken ze er al sinds de jaren '80 mee. Dit overleg vindt, volgens het beleid in Breda, wekelijks plaats met medewerkers van de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de raad van kindbescherming (RvdK), bureau Halt en bureau jeugdzorg. De verdachte mag hier niet bij aanwezig zijn. Tijdens het JCO worden de vervolgstappen besproken en wordt er een beslissingsformulier ingevuld. De eerste mogelijkheid is dat de zaak geseponneerd wordt, in dat geval is het JCO de laatste stap en is de reactietijd dus maximaal 7 dagen. Andere opties zijn (1) dat er een OVJ model gebruikt wordt, (2) de zaak voor de rechter komt of (3) dat ze doorverwezen worden naar Halt.

De eerste optie is het OVJ model, dit wil zeggen dat er een schikking wordt getroffen (een transactievoorstel). Hierbij wordt de zaak niet door de rechter behandeld maar wordt er door de Officier van Justitie een alternatieve straf aangeboden. Bij jongeren onder de 18 jaar zal dat altijd een taakstraf zijn, bij volwassenen kan er ook een boete opgelegd worden. Er wordt bij jongeren vrijwel nooit voor een boete gekozen omdat die kosten vaak betaald worden door de ouders en niet door de jongere zelf. Hierbij krijgt de jongere wel een strafblad. De Kalsbeeknorm hierbij is dat binnen 30 dagen na het eerste verhoor de zaak bij het OM en de RvdK moet liggen. Binnen 52 dagen moet de beoordeling van het OM afgerond zijn en binnen 90 dagen moet de dagvaarding door het OM verzonden zijn. De RvdK heeft 40 dagen om een rapport op te stellen, dit gebeurt in dezelfde tijd als het OM. Na de dagvaarding moet binnen 30 dagen de eerste dag van de taakstraf zijn en binnen 90 dagen na de eerste dag van de taakstraf moet de taakstraf afgerond zijn. Al deze tijdslijmieten zijn volgens de Kalsbeeknormen.

Ten tweede is er de mogelijkheid dat de zaak voor de rechter komt. Hierbij krijgt de jongere bij veroordeling ook een strafblad en is er naast een taakstraf de mogelijkheid dat de jongere in detentie moet. Bij het OVJ model is dat niet mogelijk. In eerste instantie is het traject wat doorlopen wordt gelijk, het OM en de RvdK hanteren dezelfde normen als bij het OVJ model. Het verschil hierbij is dat de zaak ook voor de rechter komt, ook wel de Zittende Magistratuur (ZM) genoemd, dit moet volgens de Kalsbeeknorm binnen 180 dagen na het eerste verhoor plaatsvinden. Als er een taakstraf op wordt gegeven moet binnen 30 dagen de eerste dag van de taakstraf plaatsvinden en na 160 dagen moet de taakstraf helemaal volbracht

zijn. Het verschil tussen 160 dagen hierbij en 90 dagen bij het OVJ model is dat de rechtbank zwaardere straffen op kan leggen en dus langere taakstraffen. Als een delinquent in detentie moet, moet binnen 30 dagen de verdachte in detentie zitten. Vaak zit de delinquent echter al vast (voorarrest) of wordt hij meteen vastgezet na het vonnis. Van deze norm wordt dus vrijwel nooit gebruik gemaakt. Als de delinquent al een half jaar in voorarrest zat dan gaat dat half jaar van zijn straf af die hij opgelegd heeft gekregen van de ZM. Ook deze tijdslimieten zijn gebaseerd op de Kalsbeeknormen.

De laatste optie is een doorverwijzing naar Halt. Dit moet volgens de Kalsbeeknorm binnen zeven dagen na het JCO gebeurd zijn. Bij Halt wordt het dossier compleet gemaakt en wordt een taakstraf opgelegd en eventueel schadebemiddeling. Binnen 60 dagen moet Halt de zaak hebben afgerond en moet de taakstraf gestart zijn.

Het is mogelijk dat er naast het delict ook andere problemen binnen een gezin spelen, de jongeren persoonlijke problemen hebben of dat men zich zorgen maakt om hun ontwikkeling. In dat geval krijgen ze een verwijzing naar Bureau Jeugdzorg, dat wordt een 'Zorgvuldige Verwijzing' genoemd binnen het veiligheidshuis. Dit traject wordt doorlopen naast het traject binnen de jeugdstrafketen.

De hierboven genoemde tijdslimieten zijn de Kalsbeeknormen, waaraan de gemeente Breda moet voldoen. Zoals eerder gezegd werden tussen februari 2011 en januari 2012 87% van de casussen binnen deze normen afgehandeld. Volgens de contactpersoon werden veel van die tijdslimieten ruim gehaald omdat in Breda alle betrokken organisaties in hetzelfde pand zitten. Ze hebben allemaal een apart kantoor maar ook een afgevaardigde in het veiligheidshuis zitten. Dit werd door de contactpersoon als een voordeel gezien omdat hierdoor alles snel doorgegeven kon worden. Er zijn voorbeelden gegeven van het OM en de RvdK die het politiedossier moesten krijgen; omdat deze instanties bij elkaar in het veiligheidshuis zitten hoeft er niets doorgestuurd te worden waardoor dit meestal ruim binnen de 30 dagen gebeurd. Volgens de informant kan het politiedossier binnen een dag bij het OM en de RvdK op tafel liggen. Hetzelfde geldt voor de zeven dagen waarbinnen Halt het dossier moet krijgen.

De Kalsbeeknormen werden echter niet altijd gehaald, in 13% van de gevallen is de norm in Breda niet gehaald. Volgens de contactpersoon ging het bij deze gevallen om complexe zaken of was er geen medewerking van de delinquenten. Met complexe zaken werd bedoeld dat er bijvoorbeeld extra onderzoek van de Raad van Kinderbescherming nodig was waardoor dat langer duurde dan de voorgeschreven 40 dagen. Met geen medewerking van de

delinquent werd bedoeld dat afspraken niet werden nagekomen waardoor bijvoorbeeld een taakstraf niet binnen het voorgeschreven aantal dagen volledig was uitgevoerd.

Schooluitval

Achtergrond

De gemeente Breda heeft te kampen met een aanzienlijk probleem wat betreft voortijdige schoolverlaters (vsv'ers). De zogenaamde nieuwe vsv'ers zijn leerlingen van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, dat wil zeggen zonder havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma.

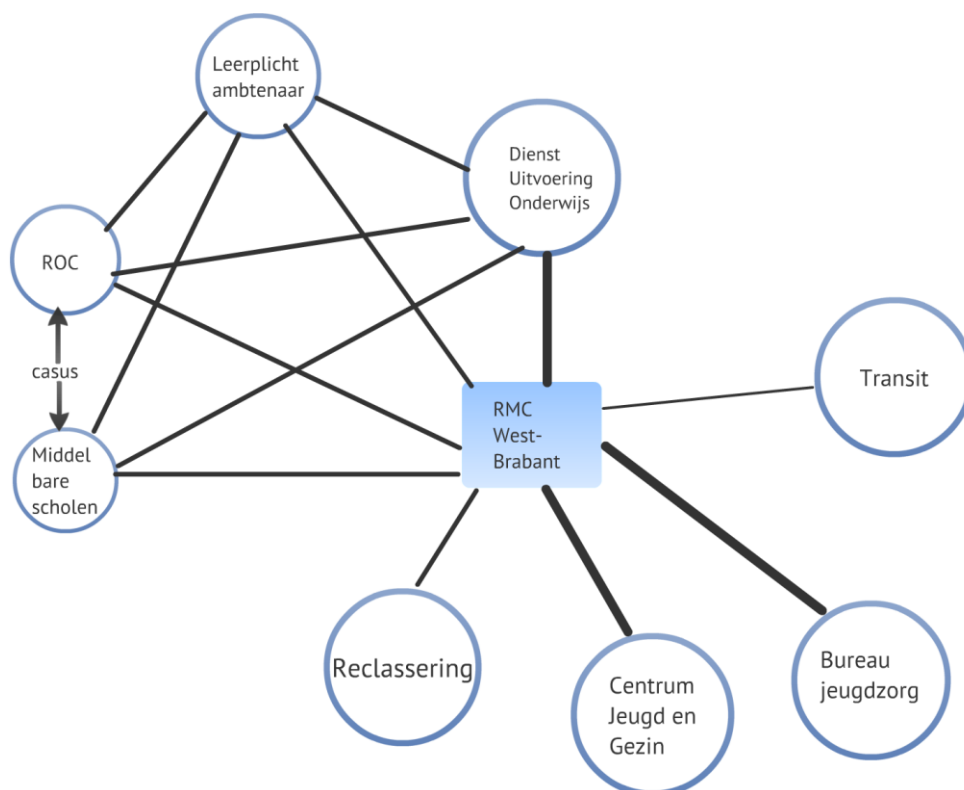
In Breda bedroeg het aantal nieuwe vsv'ers in het schooljaar 2009/2010 461 leerlingen, wat neerkomt op 3,7% van alle schoolgaande kinderen in de leeftijdscategorie 12 tot 23 jaar. Dit percentage ligt in Breda hoger dan het landelijk gemiddelde van 3,0%. Al moet hierbij vermeld worden dat het percentage vsv'ers in Breda lager ligt dan in de meeste vergelijkbare steden qua grote, die gezamenlijk de G31 vormen. Ondanks deze gunstigere positie ten aanzien van vele vergelijkbare gemeenten, loopt Breda achter ten aanzien van de landelijke ontwikkeling in de bestrijding van voortijdig schoolverlaten. Ook heeft Breda in het schooljaar 2009/2010 haar eigen ambitie niet gehaald, deze lag op maximaal 427 nieuwe vsv'ers, wat neerkomt op 3,4%.

Ten aanzien van het vorige convenantjaar 2005/2006 is het aantal vsv'ers in Breda sterk gedaald. In die periode was er een substantieel grotere groep voortijdig schoolverlaters, namelijk 610 leerlingen (5,1%). Dit betekent dat Breda in vier jaar tijd het aantal nieuwe vsv'ers met bijna 25% heeft laten doen afnemen (VSV atlas 4^e editie, 2010).

Netwerk

Uit verschillende interviews met contactpersonen van het CJG en Transit blijkt dat het regionale meld- en coördinatiepunt (RMC) een centrale rol in het jeugdnetwerk van schooluitval in Breda speelt. Hier komen de meldingen van voortijdige schoolverlaters binnen via de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO, de uitvoeringsorganisatie van de Rijksoverheid voor het onderwijs), onderwijsinstellingen, de leerplichtambtenaar of vanuit andere (zorg)instanties. In het traject wat wordt gestart vanuit het RMC wordt een onderscheid gemaakt tussen jongeren jonger of ouder dan 18 jaar. Wanneer jongeren 18 jaar worden, gelden er andere regels en wetten, vanaf dat moment zijn er minder pressiemiddelen om de jongeren verplicht naar school te laten gaan en zijn instanties afhankelijk van de medewerking van de jongeren.

Wanneer een jongere in het netwerk terecht is gekomen bij het RMC, gaat deze een begeleidingstraject in om re-integratie naar de schoolbanken te realiseren. Deze begeleiders werken voor de projectorganisatie Transit, namens de gemeente Breda in samenwerking met ROC West-Brabant. Afhankelijk van de leeftijd van de vsv'er wordt een traject aangegaan met een kwalificatieplichtbegeleider (18-) of een trajectbegeleider (18+). De begeleiders proberen via de telefoon rechtstreeks contact op te nemen met de vsv'er. Bij de groep boven de 18 jaar is de trajectbegeleider afhankelijk van de respons van de leerling zelf. Er zijn geen juridische pressiemiddelen om uit te oefenen op de leerlingen, dus zijn de trajectbegeleiders volledig afhankelijk van coöperatie van de jongeren.

Figuur 2: Het J-netwerk rond schooluitval in Breda.

Wanneer het telefonisch contact niet gelegd kan worden kan het zijn dat ze de jongere persoonlijk benaderen, maar daar is amper voldoende capaciteit voor en ook op deze manier komt het voor dat er geen contact mogelijk is, bijvoorbeeld door onjuiste adresgegevens.

Als er contact is met een vsv'er wordt deze eerst uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek. Hier worden de behoeften van de jongere in kaart gebracht en worden eventuele vervolgstappen besproken om uiteindelijk weer in te stromen in het onderwijs. Indien de jongere weigert mee te werken of het contact niet gelegd kan worden, houdt het vanuit de trajectbegeleiders op en blijft de jongere voorlopig buiten het netwerk. Het komt echter

geregeld voor dat jongeren na verloop van tijd alsnog in beeld komen bij de trajectbegeleiders, bijvoorbeeld via de justitie of vanuit hulpverlening.

Concluderend kan worden gesteld dat het RMC een sleutelrol vervult, deze organisatie krijgt alle meldingen binnen en starten het vervolgetraject om re-integratie te realiseren. Transit heeft een uitvoerende rol binnen dit J-netwerk. Zij begeleiden de vsv'er in het traject om terug te keren naar school.

Vindkans

In de interviews met de sleutelinformanten kon niet exact worden gezegd hoeveel en welke jongeren voortijdig hun school hebben verlaten. De voormalig coördinator van het RMC gaf aan dat er werd gewerkt met een zwak registratiesysteem waardoor de gemeente niet duidelijk in kaart heeft hoeveel leerlingen er uitvallen per jaar. In augustus 2012 gaat er een nieuw systeem in werking waardoor dit beter in beeld zou moeten zijn. Een voorbeeld van de problemen rondom het systeem is dat alle meldingen als een grote groep binnenkomen, terwijl daar ook meldingen bijzitten van hevig verzuim, een eventuele voorbode voor uitval, maar geen daadwerkelijke schooluitval. Doordat hier niet eenvoudig onderscheid in kan worden gemaakt is er geen helder inzicht betreffende voortijdige schoolverlaters.

Uit de verschillende interviews kwam naar voren dat vrijwel alle vsv'ers onder de 18 jaar in het netwerk worden opgemerkt, de vindkans ligt hier tussen de 90% en 100%. Dit betekent dat er bij het RMC een melding in het registratiesysteem binnen is gekomen en is bepaald dat er sprake is van een voortijdig schoolverlater. Jongeren worden via welke weg dan ook gemeld bij het DUO en/of het RMC. Voor jongeren boven de 18 is de vindkans minder nauwkeurig te schatten. Hoewel scholen worden gedwongen schooluitval te melden, gebeurt dit niet altijd. Jongeren onder de 18 jaar worden vrijwel altijd gemeld, bij 18 plussers is dit echter niet het geval, mede omdat hier andere wetgeving voor geldt vanaf wanneer er een melding moet worden gemaakt. Daarnaast lopen veel jongeren bij ROC's of mbo's vaak stage, doordat ze gedurende een stageperiode minder contact hebben met de onderwijsinstelling kunnen leerlingen hierdoor ongezien 'verdwijnen' van school, terwijl de onderwijsinstellingen dit pas veel later in de gaten hebben.

Mede door het zwakke registratiesysteem, de stages gedurende opleidingen en jongeren die niet bereikt (willen) worden is het erg lastig te schatten wat de vindkans is van vsv'ers van 18 jaar en ouder.

Reactietijd

Zoals eerder al te zien in figuur 2 en de paragraaf ‘netwerk’ speelt het RMC een sleutelrol in het jeugdnetwerk in Breda rond voortijdige schooluitval. Hier komen alle meldingen terecht vanuit de onderwijsinstelling, DUO, de leerplichtambtenaar of van verschillende (zorg)instanties uit Breda. Deze melding is het eerste meetmoment binnen het netwerk. De tijd tussen de daadwerkelijke uitval en de melding bij het DUO of RMC wisselde sterk en was afhankelijk van de coöperatie van onderwijsinstellingen, vooral bij jongeren boven de 18 jaar. Wanneer een melding bij het DUO binnenkwam, werd deze tijdens de wekelijkse rapportage aan het RMC doorgegeven. De reactietijd, volgens de procedure, is hier dus met maximaal een week dus zeer kort. Nadat de melding bij het RMC bekend was, werd de casus doorgegeven aan Transit, waar afhankelijk van de leeftijd van de vsv’er de kwalificatieplichtbegeleider of trajectbegeleider wordt ingeschakeld. De begeleider zal de jongere uitnodigen voor een eerste kennismakingsgesprek, volgens de procedure binnen drie weken nadat de melding is binnengekomen. Dit is in principe de laatste stap in het J-netwerk. Transit is de uitvoerende organisatie en de tijd dat de vsv’er in het uitvoerende traject doorbrengt tot hij weer naar school gaat is irrelevant voor de reactietijden die worden onderzocht. Om het beeld compleet te maken, worden hier verder wel de mogelijke scenario’s gedurende het uitvoerende traject besproken.

De trajectbegeleiders van Transit gaven aan dat voor het ingaan van een traject vanuit Transit de medewerking van de vsv’er is vereist, vooral als deze 18 jaar of ouder is zijn er amper pressiemiddelen om de jongere te verplichten mee te werken. Indien de jongere wordt bereikt en het traject aangaat, is de duur van het traject echter zeer variabel. De reactietijd binnen het netwerk is los van de twee meldingen tussen instanties (van DUO naar het RMC en van het RMC naar de persoonlijke begeleiders van Transit, welke contact op zullen nemen met de vsv’er) zeer variabel en afhankelijk van vele factoren. Als de vsv’er het contact positief beantwoordt en op gesprek komt, hangt het erg af van de spelende problematiek, deze kan variëren van een motivatie- of studiekeuze probleem tot aan een multiprobleemgezin of verslaving. Afhankelijk van het probleem wordt een vervolgtraject ingezet. Vaak heeft het probleem te maken met een verkeerde studiekeuze of een gebrek aan motivatie, deze vsv’ers maken een beroepskeuzetest of worden door het gesprek met de trajectbegeleider al tot inkeer gebracht. De duur van het traject kan hier verschillen van een uurtje, wanneer één gesprek voldoende is, tot aan meerdere maanden. Hierin is ook de tijd van het jaar van belang, daar de meeste opleidingen starten in september, of eventueel ook in februari. Wanneer de jongere een nieuwe opleiding wil beginnen, is de duur van het traject afhankelijk van het schooljaar.

Als een jongere in juli bij de begeleider terechtkomt, kan het zo zijn dat deze in september alweer aan een nieuwe opleiding begint. Komt hij echter in oktober terecht bij de begeleider, dan kan dit eventueel, mede door de ruime tijd, tot aan de zomer duren.

Er kan ook sprake zijn van een situatie waarin de herintegratie naar het onderwijs geen prioriteit heeft. Als tijdens het gesprek met de begeleider naar voren komt dat er vele problemen spelen, kan er voor gekozen worden dat deze eerst moeten worden opgelost, of althans begonnen moet zijn aan het oplossen hiervan, alvorens er aan een nieuwe opleiding kan worden begonnen. In dit geval wordt de jongere doorverwezen naar andere hulpverleners zoals Bureau Jeugdzorg of het CJG, om daarna eventueel terug te komen bij de begeleider om een terugkeer in het onderwijs te bewerkstelligen.

Overgewicht

In de gemeente Breda wordt goed in de gaten gehouden hoeveel mensen overgewicht hebben. Er worden monitors gehouden om in kaart te brengen hoeveel mensen overgewicht en hoeveel mensen obesitas hebben. Mensen uit Breda worden random geselecteerd om een vragenlijst in te vullen. Er wordt, naast dat de informatie op leeftijd opgesplitst wordt, ook per buurt en wijk in kaart gebracht om welke aantallen het gaat. Dit wordt gedaan om zo specifiek mogelijke wijkprogramma's in te stellen. Zo werken bijvoorbeeld twee wijken in Breda met de JOGG aanpak. De gemeente Breda wil vooral preventief te werk gaan zodat de prevalentie zeker niet groter wordt. Naast de buurtmonitoren wordt de informatie uit de registratiesystemen van de GGD gehaald. Daar hebben kinderen in groep twee, groep zes en in de eerste of tweede klas van de middelbare school een monitormoment.

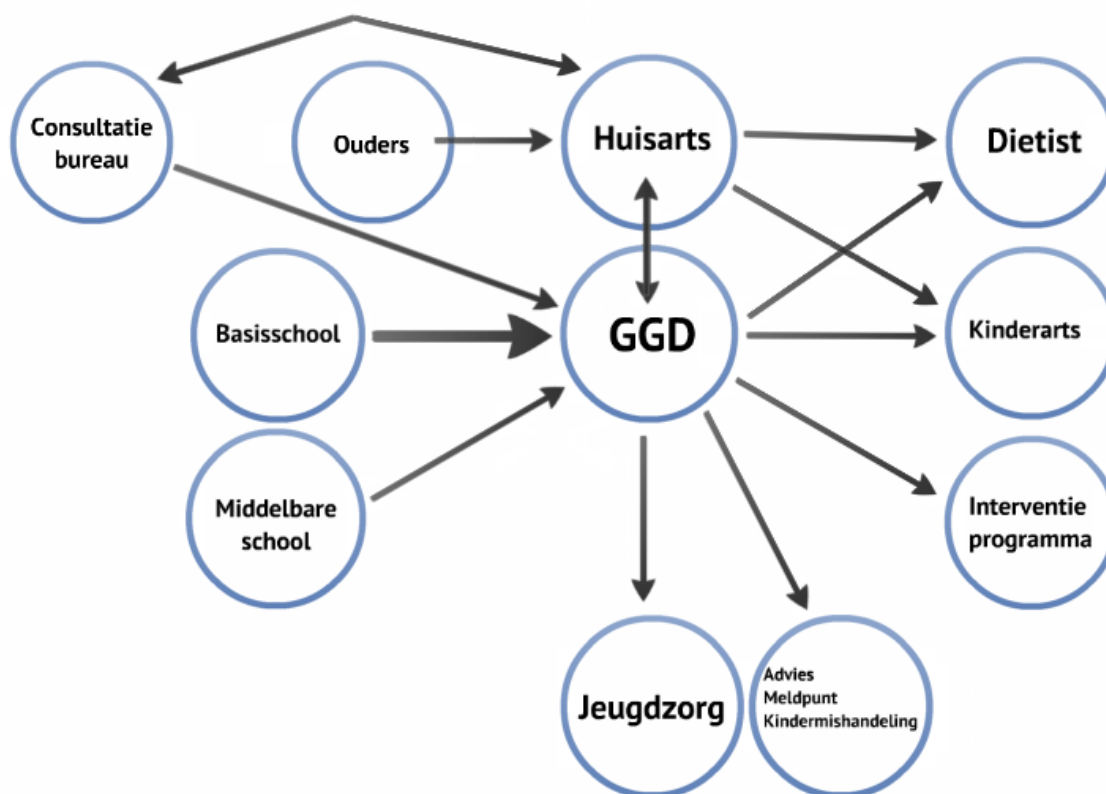
Uit de buurtmonitoren kwam naar voren dat in de gemeente Breda in 2007 15% van de jongeren van 12 tot 18 jaar overgewicht had en 1,1% obesitas, in 2003 waren de percentages respectievelijk 12% en 0,3% (De Beer, 2008). Deze percentages zijn dus fors toegenomen. Dit vond gemeente Breda ook en daarom zijn ze intensief aan de slag gegaan met preventieve beleidsmaatregelen. In 2008 is bij kinderen van 2 tot 11 jaar de prevalentie van overgewicht en obesitas vastgesteld, daarbij heeft 12% overgewicht en 2% obesitas. In het jaar 2006/2007 waren deze percentages respectievelijk 17% en 5%, gemeten bij kinderen van 4 tot 11 jaar. In gemeente Breda is, in strijd met de landelijke trend, echter niet naar voren gekomen dat meer meisjes overgewicht hebben dan jongens (Snel-Bareman, 2009).

Netwerk

Om een kind met overgewicht te behandelen is een netwerk van verschillende organisaties nodig. Het kind zal door de eerste schakel in het netwerk worden opgevangen vanwaar het zich door het netwerk zal verplaatsen naar de juiste plek waar het geholpen zal worden. In gemeente Breda zijn bij overgewicht verschillende organisaties betrokken, deze zijn te zien in figuur 3. Uit de interviews met de informaten is naar voren gekomen dat de GGD binnen dit netwerk een sleutelpositie inneemt. De GGD is vrijwel altijd de organisatie die het kind oppikt in het netwerk. Deze kinderen vinden ze voornamelijk tijdens de monitormomenten op basisscholen en middelbare scholen. Via het consultatiebureau krijgen ze alle dossiers van de kinderen in de gemeente doorgestuurd zodat ze ook over achtergrondinformatie beschikken. De informatie van de GGD verwerven ze via het kind zelf, de ouders en de school. Er zijn dan twee verschillende trajecten mogelijk, een in het geval van overgewicht en een als er sprake is van obesitas. In het geval van overgewicht zal het kind bij de GGD een aantal consulten doorlopen, waarna het kind in overleg zal worden doorverwezen naar een diëtist en eventueel naar sportclinics of andere bewegingsprogramma's om zo een gezondere levensstijl aan te gaan. In het geval van obesitas wordt het kind meteen doorverwezen naar een kinderarts. In sommige gevallen gaat het om grotere problematiek dan alleen het overgewicht of de obesitas. In dat geval wordt jeugdzorg ingeschakeld en in sommige gevallen zelfs het AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling).

Vindkans

Bij overgewicht is de vindkans erg wisselend. Kinderen staan tot de eerste of tweede klas van de middelbare school onder toezicht van het consultatiebureau en de GGD. Tot de tijd dat kinderen naar de basisschool gaan hebben ze meerdere sessies bij het consultatiebureau waar ze onder andere kijken naar de lengte en het gewicht van het kind. Vervolgens worden deze gegevens doorgespeeld naar de GGD die het kind verder zal monitoren. Dit gebeurt door middel van drie monitormomenten, de eerste vindt plaats in groep twee als het kind vijf of zes jaar is, de volgende in groep zes als het kind tien of elf jaar is en de laatste vindt plaats in de eerste of tweede klas van het middelbaar onderwijs als het kind dertien of veertien jaar is.

Figuur 3: Het J-netwerk rond overgewicht in Breda.

Bij het eerste monitormoment wordt informatie van de school en de ouders ingewonnen wat daarna wordt aangevuld met een onderzoek. Op deze leeftijd wordt eigenlijk alleen actie ondernomen als het kind in korte periode veel is aangekomen of al daadwerkelijk overgewicht heeft. Wel wordt eventueel een gesprek met de ouders aangegaan over voeding en beweging. Omdat alle leerlingen onderzocht worden en gezien worden is de vindkans hier dus vrijwel 100%.

Bij het tweede monitormoment wordt wel sneller actie ondernomen, ook als er nog geen sprake is van daadwerkelijk overgewicht, maar dit wel dreigt. Bij dit meetmoment wordt naast informatie van de school en de ouders ook het kind zelf ingeschakeld door deze van tevoren een vragenlijst in te laten vullen. Ook hier wordt het kind onderzocht en worden lengte en gewicht gemeten. Wat er precies gebeurt na het constateren van (dreigend) overgewicht of obesitas wordt verder beschreven in de paragraaf over de reactietijd. Ook bij dit tweede meetmoment is de vindkans nagenoeg 100% omdat ieder kind onderzocht wordt door een GGD verpleegkundige.

Het laatste monitormoment vindt plaats als de jongere 13 of 14 jaar is. Hierbij wordt de jongere gevraagd zelf een vragenlijst in te vullen en aan de hand daarvan wordt de respondent al dan niet voor een gesprek en onderzoek uitgenodigd. Enkele jaren geleden werd ieder kind onderzocht maar tegenwoordig hangt dat ook van de school af. Er wordt met

betrekking tot de vragenlijst wel rekening gehouden met het feit dat het zelfrapportage is en dat er dus sociaal wenselijke antwoorden bij kunnen zitten. Ook kinderen waar van wordt gedacht dat er meer sociaal wenselijk dan feitelijk juiste antwoorden worden gegeven, worden uitgenodigd voor een gesprek. Bij deze selectiemethode is de vindkans dus niet meer 100% maar wordt, door het rekening houden met de sociaal wenselijke antwoorden, wel getracht een hoog percentage te halen.

Na het laatste monitormoment zijn er geen vastgestelde metingen meer en hangt het opmerken van jongeren in het netwerk van de jongeren zelf af, of ze zelf hulp zoeken, de vindkans is dan erg laag.

Reactietijd

In Breda wordt risicogericht gewerkt, dat wil zeggen dat de eerste onderzoeken door een verpleegkundige gedaan worden en als er overgewicht wordt geconstateerd het kind wordt opgeroepen bij de schoolarts/jeugdarts.

Het eerste contact bestaat dus uit het monitormoment met de verpleegkundige van de GGD, waarbij het kind indien nodig wordt uitgenodigd voor een gesprek. Bij overgewicht zal dit een gesprek bij de GGD zijn. De wachttijd bij de GGD om een afspraak te maken was mei 2012 ongeveer een maand. Wanneer er echter sprake is van obesitas, zal het kind meteen worden doorverwezen naar de kinderarts en eventueel nog onder toezicht blijven bij de GGD. Als het kind met overgewicht bij de GGD blijft is er per casus ruimte voor drie consulten na de intake. Bij de intake wordt het eet- en beweegpatroon van het kind besproken en de risico's van overgewicht. Tussen deze intake en het eerste consult moet het kind periodiek een eetdagboek invullen waar dan samen naar gekeken wordt bij de volgende afspraak. Deze afspraak is vaak drie maanden na de intake. De twee consulten die daarop volgen zijn vaak beide na zes maanden weer. Het hele traject zal dus gemiddeld vanaf het monitormoment tot het laatste consult zestien maanden duren. In sommige gevallen was het laatste consult niet meer nodig of werd in overleg afgesproken het vervolgconsult sneller dan na zes maanden te houden. In dat geval ging het traject dus sneller. In weer andere gevallen wilden ouders of het kind niet meewerken en duurde het dus veel langer dan de aangehouden richtlijn of kwam het zelfs nooit tot meerdere gesprekken.

In sommige gevallen trekt de GGD de handen er vanaf nadat ze via brieven en telefoontjes in contact hebben geprobeerd te komen met de ouders, maar in ernstige gevallen gaan ze langs bij het gezin. Dit wordt ook wel de bemoeizorg genoemd, wat veel tijd en geld kost. Bij de GGD konden de werknemers in 2012 bij zeven gevallen per jaar bemoeizorg

toepassen waarbij het niet alleen om overgewicht ging. Er is een voorbeeld gegeven van een jongen uit groep zeven die meer dan 100 kilo woog, hierbij hebben ze de ouders aangegeven bij het AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling). Als ouders of het kind alle hulp weigeren gaat het traject dus erg lang duren of wordt het nooit afgemaakt.

Conclusie

Op het gebied van drie maatschappelijk relevante thema's is het J-netwerk in kaart gebracht en zijn de vindkans en de reactietijden bepaald. De thema's zijn delinquentie, schooluitval en overgewicht. Ten eerste kan in zijn algemeenheid gezegd worden dat Breda een efficiënt jeugdnetwerk heeft opgezet, waarin de organisaties onderling nauw samen lijken te werken.

Het jeugdnetwerk van delinquentie is zeer uitgebreid maar doordat alle netwerkorganisaties vertegenwoordigd zijn in het veiligheidshuis is er een nauwe samenwerking tussen de verschillende organisaties. Over de vindkans is helaas weinig duidelijkheid binnen de gemeente. Door politie Breda is de pakkans als hoog bestempeld maar het is niet duidelijk geworden op welke manier dat gemeten is en op basis van welke argumenten dit is gezegd. Op basis van de reactietijden binnen het netwerk behaalt gemeente Breda van februari 2011 tot januari 2012 87%, waarmee ze ruim boven de norm van 80% zitten. Eventuele normen die niet behaald worden komen vooral door delinquenten die hun afspraken bij bureau halt niet nakomen of door complexe gevallen waarbij bijvoorbeeld de RvdK meer tijd nodig heeft om een rapport op te stellen.

Het thema schooluitval bevat minder schakels in het netwerk, maar de samenwerking verloopt minder soepel dan bij bijvoorbeeld het grotere netwerk van delinquentie. De vindkans is bij jongeren onder de 18 jaar erg hoog maar daarboven hangt het af van de doorverwijzingen vanuit de ROC en mbo scholen. Normaal zou dit ook erg hoog moeten zijn maar dit wordt nog niet consequent gedaan en in het geval van stages kunnen leerlingen ongemerkt verdwijnen waardoor ze pas erg laat bij het RMC gemeld worden. Ook is het registratiesysteem binnen gemeente Breda nog niet voldoende, maar in augustus 2012 komt er een nieuw systeem waardoor alles beter geregistreerd zou moeten worden. De reactietijden zijn onder normale omstandigheden maximaal een week omdat DUO iedere week een rapportage naar het RMC stuurt. Dit kan echter afwijken als scholen het niet goed gerapporteerd hebben, dan is die reactietijd veel langer en kan deze oplopen tot maanden. Nadat de registraties bij het RMC zijn binnen gekomen, volgt er procedureel binnen drie weken een afspraak bij de begeleider van Transit. Hier zijn de reactietijden echter mede

afhankelijk van de medewerking van de jongeren zelf, daar er bij jongeren ouder dan 18 jaar geen pressiemiddelen kunnen worden uitgeoefend. Ook hangt de duur van het traject af van de tijd in het jaar, omdat nieuwe schooljaren vaak in september of eventueel februari beginnen.

Bij overgewicht speelt de GGD een sleutelrol, daar zij de jongeren zelf behandelden of doorverwijzen. De vindkans is bij kinderen 100% door de vaststaande monitormomenten, bij jongeren van 13 of 14 jaar wordt die vindkans iets minder omdat er dan gewerkt wordt met zelfrapportage. Door daar rekening mee te houden proberen ze de vindkans wel hoog te houden. Na dit laatste monitormoment is de vindkans echter erg laag omdat jongeren dan zelf hulp moet zoeken. De reactietijden zijn redelijk kort, na het monitormoment wordt er binnen een week contact opgenomen met de jongere en dan wordt een afspraak gemaakt. De wachttijd voor een afspraak is echter wel een maand. Als er sprake is van obesitas bij een kind wordt het meteen doorverwezen naar de kinderarts, er wordt echter niet altijd iets teruggekoppeld naar de GGD waardoor die communicatie wel iets beter zou kunnen.

Er kan geconcludeerd worden dat op het gebied van delinquentie een uitgebreid maar werkzaam netwerk is, bij schooluitval en overgewicht zou de samenwerking tussen bepaalde organisaties beter kunnen. De vindkans is bij schooluitval en overgewicht beantwoord maar bij delinquentie was dit niet met zekerheid vast te stellen. De reactietijden waren juist bij delinquentie weer duidelijk in kaart gebracht omdat ze met normen werken waarvan Breda van februari 2011 tot januari 2012 87% gehaald heeft. Bij overgewicht en schooluitval variëren de reactietijden per dossier.

Discussie

In dit onderzoek zijn ook een aantal beperkingen naar voren gekomen. Zo was er non-respons vanuit een aantal organisaties waar contact mee is geprobeerd te krijgen. Daardoor is er bijvoorbeeld geen interview met een leerplichtambtenaar geweest waardoor er in dit onderzoek vooral is gekeken naar het traject voor vsv'ers van 18 tot 23 in plaats van naar alle jeugd. Ook is het niet gelukt om iemand van bureau jeugdzorg te spreken en kwam de hulp van politie Breda wat betreft de vindkans te laat om mee te kunnen nemen in het onderzoek. Een langere periode van dataverzameling zou dit probleem kunnen voorkomen.

Verder was het de bedoeling om met vignetten te werken bij de interviews, deze vignetten zijn te vinden in bijlage 2. Suggestie voor vervolgonderzoek is om met passendere vignetten te werken. Het is niet bij elk thema mogelijk dat er verschillende gradaties van ernstigheid in de casussen zitten. Vooral bij schooluitval en delinquentie zijn huidige

vignetten onwerkelijk of onwerkbaar. Op basis van opgedane ervaringen blijkt dat de reactietijd op het gebied van schooluitval een onwerkbaar begrip en ook deels irrelevant is. De reactietijden tussen de verschillende organisaties binnen het netwerk zijn wel belangrijk en tussen de organisaties die zich op vsv richten zijn deze kort. Het opmerken van vsv'ers en het melden hiervan aan organisaties binnen netwerk is echter grotendeels afhankelijk van onderwijsinstellingen en stageplaatsen en is afhankelijk van vele individuele factoren. Ook is de vindkans van delinquente jongeren lastig meetbaar, want wanneer er een delict wordt gepleegd waarvan de dader niet bekend is, is gelijk ook onbekend of deze meer- of minderjarig is. Ook recidivisme bemoeilijkt uitspraken met betrekking tot de vindkans.

Op basis van deze thesis zijn er verschillende suggesties voor de gemeente Breda. Op het gebied van schooluitval is het huidige registratiesysteem onder de maat, deze zal echter worden vervangen in augustus 2012. Desondanks is het de vraag of dit de vindkans zal doen toenemen, vervolgstudie moet dit uitwijzen. Ook is er met de huidige trajecten voor onwettelijke jongeren genoeg ruimte om vrij eenvoudig uit het netwerk te stappen. Er zou, ondanks dat er weinig juridische pressiemiddelen zijn en men afhankelijk is van de motivatie van de vsv'er, meer druk moeten worden uitgeoefend op de jongeren. Suggestie voor een vervolgstudie zou zijn om te onderzoeken hoe ook deze jongeren weer gemotiveerd raken of minder eenvoudig uit het netwerk glippen.

Op het gebied van overgewicht zou er verbetering mogelijk zijn in de samenwerking van de gemeente met de scholen en de kinderartsen. In het huidige netwerk wordt er vanuit de kinderarts niet teruggekoppeld naar de GGD, zodat deze niet weet hoe het traject rond het kind is afgerond. Ook zou er een brug gebouwd moeten worden tussen de GGD en (middelbare) scholen, waarbij leerkrachten, die de kinderen dagelijks zien, via deze nieuwe verbinding de mogelijkheid krijgen om jongeren met op het eerste oog (zwaar) overgewicht bij de GGD te melden.

De reactietijden op het gebied van delinquentie vallen in de gemeente Breda als geheel ruim binnen de landelijk vastgestelde normen. Qua vindkans is hier nog wel verbetering mogelijk, de politie zou in samenwerking met haar ketenpartners de pakkans kunnen vergroten door meer te investeren in de aanpak van de meest voorkomende delicten onder jongeren.

Referenties

- Adviesraad WMO (2012). *De negen prestatievelden*. Verkregen op 17 maart, 2012, van <http://adviesraadwmo.nl/>.
- Bakker, I., Bakker, K., Dijke van, A., & Terpstra, L. (1997). *O+O =O kwadraat: Naar een samenhangend beleid en aanbod van opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering voor kinderen en ouders in risicosituaties*. Utrecht: NIZW.
- Borgatti, S. P. (2005). Centrality and network flow. *Social Networks*, 27, 55 – 71.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development – experiments by nature and design*. Verkregen van <http://books.google.com/>.
- Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). (2012). *Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari*. Verkregen op 10 februari, 2012, van: [http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=03759ned&D1=0,3,6,9,12&D2=129-132&D3=210&D4=\(1-1\)-l&VW=T](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=03759ned&D1=0,3,6,9,12&D2=129-132&D3=210&D4=(1-1)-l&VW=T).
- De Beer, M. (2008). *Vergelijking met 2003: Jeugdmonitor 2007 12 t/m 18 jaar*. *Gezondheidsatlas, GGD West-Brabant*. Ontleend van: ggd-wb.buurtmonitor.nl.
- Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling (2012). *Transitie jeugdzorg*. Verkregen op 16 februari, 2012, van <http://www.jsn.nl/transitiejeugdzorg.html>.
- Gezondheidsraad. (2003). *Overgewicht en obesitas*. Den Haag: Gezondheidsraad, 2003: publicatie nr 2003/07. ISBN 90-5549-477-1 Ontleend aan: <http://www.gr.nl/nl/adviezen/overgewicht-en-obesitas>. Geraadpleegd op: 18-02-2012.
- Jansen, W., Van de Looij-Jansen, P. M., Ferreira, I., De Wilde, E. J., & Brug, J. (2009). Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 50, 339-346. DOI:10.1159/000094297.
- Kabinet-Rutte-Verhagen (2010). *Regerakkoord VVD-CDA: vrijheid en verantwoordelijkheid*. Geraadpleegd februari 2012: www.rijksoverheid.nl.

- Kilduff, M., Tsai, W. (2003). *Social networks and organizations*. Londen: Sage Publications.
- Lee, Y. S. (2009). Consequences of childhood obesity. *The Annals*, 38, 75-81. Verkregen op 20 maart, 2012, van: <http://www.annals.edu.sg/pdf/38VolNo1Jan2009/V38N1p75.pdf>.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2012) *Startkwalificatie*. Verkregen op 6 maart, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ocw>.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2012). *WMO in het kort*. Verkregen op 17 maart, 2012, van <http://www.invoeringwmo.nl/>.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolscence-limited and life-course-persistent antisocial behavior – A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701, doi:10.1037/0033-295X.100.4.674.
- Nederlands Jeugd Instituut (2012). *Landelijk beleid*. Verkregen op 17 maart, 2012, van <http://www.nji.nl/>.
- Pagani, S. L., Vitaro, F., Tremblay, R. E. & McDuff, P. (2008). When predictions fail: The case of unexpected pathways toward high school dropout. *Journal of Social Issues*, 64, 175-193.
- Pong, S-L. & Lu, D-B. (2000). The effects of change in family structure and income on dropping out of middle and high school. *Journal of Family Issues*, 21, 147-169. doi:10.1177/019251300021002001.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen (2008). *De ontkokering voorbij*. Verkregen op 16 februari, 2012, van <http://www.adviesorgaan-rmo.nl/publicaties/adviezen/2008/89/>.
- Rijksoverheid (2012a). *Jeugdzorg*. Verkregen op 17 maart, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl>.

Rijksoverheid (2012b). *Stelselwijziging zorg voor jeugd*. Verkregen op 16 februari, 2012, van <http://www.samenwerkenvoordejeugd.nl/nl/Kamerstukken/Stelselwijziging-zorg-voor-jeugd.html>.

Rijksoverheid (2012c). *Bestuursakkoord 2011-2015*. Verkregen op 15 maart, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2011/04/21/bestuursakkoord-2011-2015.html>.

Rijksoverheid (2012d). *Wat is jeugdcriminaliteit?* Verkregen op 18 februari, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit/vraag-en-antwoord/wat-is-jeugdcriminaliteit.html>.

Schrijvers, C. T. M., & Schoemaker, C. G. (2008). *Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid Nederlandse jeugd*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) rapport 270232001/2008. Verkregen op 10 februari, 2012, van: <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270232001.html>.

Snel-Bareman, R. (2009). *Gezondheidssituatie 0-11 jarigen in West-Brabant*. *Gezondheidsatlas, GGD West-Brabant*. Ontleend van: ggd-wb.buurtmonitor.nl.

TNO (2010). *Vijfde Landelijke Groeistudie*. Verkregen op 20 februari, 2012, van <http://www.tno.nl/downloads/20100608%20Resultaten%20Vijfde%20Landelijke%20Groeistudie2.pdf>.

Van Bakel, A. M. & Zantinge, E. M. (2010). *Neemt het aantal mensen met overgewicht of ondergewicht toe of af?* Verkregen op 20 februari, 2012, van <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/persoonsgebonden/lichaamsgewicht/trend/>.

Van der Laan, A.M. & Blom, M. (2011). *Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010*. Verkregen op 18 februari, 2012, van www.nji.nl.

Visscher, T. L. S., Van Bakel A. M., & Zantinge, E. M. (2010). Wat is overgewicht en wat is ondergewicht? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM. Verkregen op 16 maart, 2012, van: <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/persoonsgebonden/lichaamsgewicht/>.

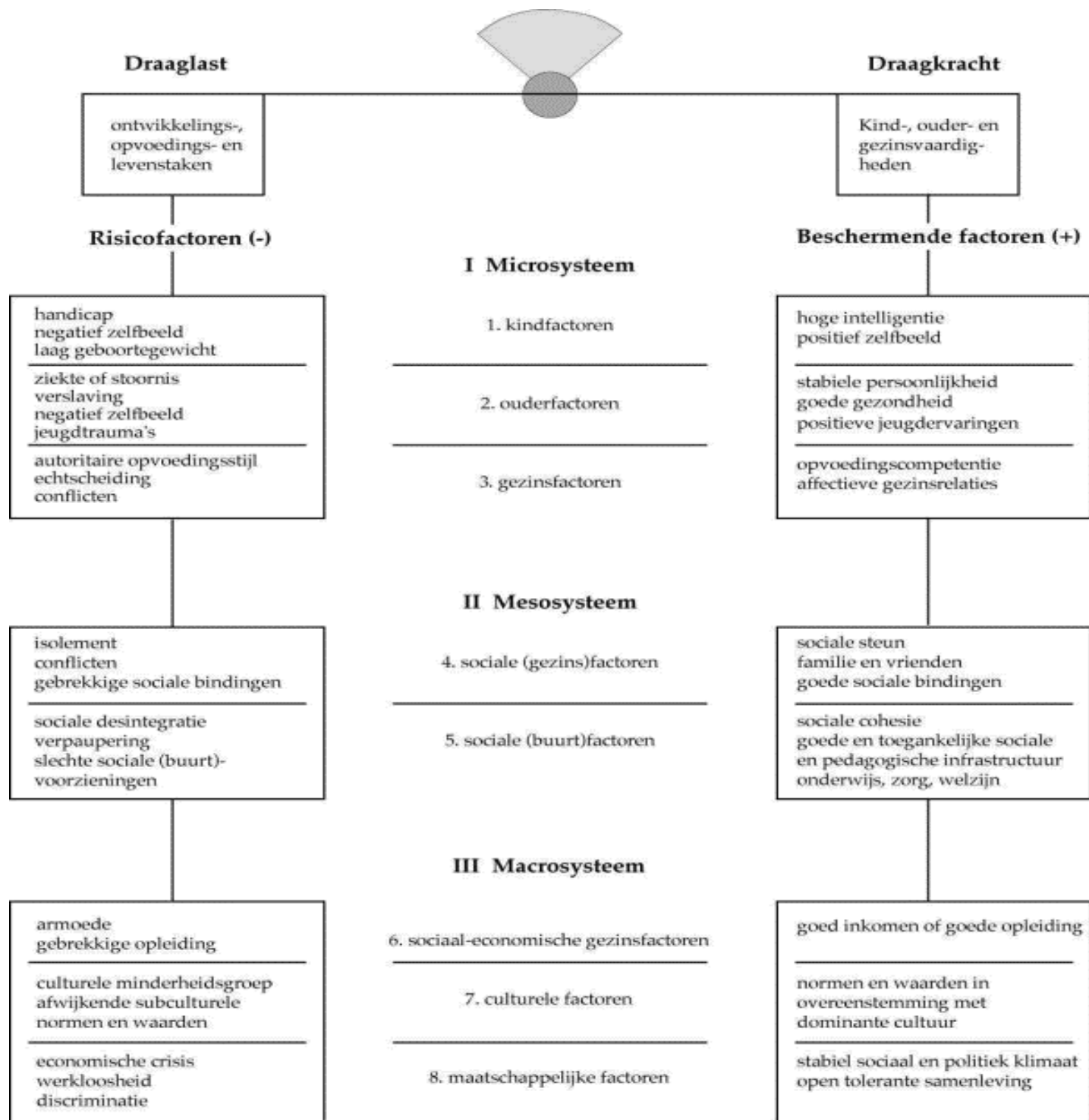
VSV-atlas 4^e editie. (2011). Brochure Aanval op Schooluitval. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Wetenschappelijk Onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (WODC). (2010). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2010: Ontwikkelingen en samenhangen*. Eggen, A. Th. J., & Kessels, R. J. Hoofdstuk 4: Criminaliteit en opsporing. 83-117. Ontleend van: <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/cenr-2010.aspx>.

Zorg belang Zuid-Holland (2012). *Informatie over de WMO*. Verkregen op 17 maart, 2012, van <http://www.zorgbelang-zuid-holland.nl/>.

Bijlagen

Bijlage 1: Het balansmodel van Bakker (1997).

Bijlage 2: de vignetten gebruikt in de interviews*Vignetten delinquentie*

1.

Lisa is een meisje van 15 jaar, ze zit in het vierde jaar van het VWO. Haar ouders bemoeien zich geregeld met Lisa, er zijn regelmatig conflicten over de kledingstijl en vriendschappen die Lisa heeft. Haar ouders zijn het niet eens met de keuzes die Lisa maakt. Tijdens een dagje spijbelen gaat ze naar de stad met haar beste vriendin. Lisa heeft geen geld voor het leuke truitje dat ze graag wil hebben. Ze trekt het truitje in het pashokje onder haar kleding aan en loopt de winkel uit.

2.

Pieter is 13 jaar en zit in de tweede klas van het kader beroepsgerichte leerweg. Pieter is afkomstig uit een eenoudergezin, zijn moeder is overleden en zijn vader zit momenteel werkloos thuis en drinkt geregeld. Hij bemoeit zich zelden met zijn zoons en laat hen volkomen vrij. Pieter heeft twee oudere broers Jeroen van 16 en Rick van 20. Zijn oudste broer Rick dealt in drugs, wat is ontstaan nadat hij vanaf zijn 14e bevriend is geraakt met jongens uit de buurt die ook op deze manier hun geld verdienen. Rick is regelmatig in aanraking geweest met de politie vanwege zijn handeltjes. Jeroen is onlangs geschorst van school na een vechtpartij met een klasgenoot. Hij zegt zelf dat hij niet meer naar school gaat omdat hij daar toch niks van kan leren. Jeroen hangt liever op straat met zijn vrienden, en helpt zijn oudere broer Rick wel eens met wat handeltjes. Ook Jeroen is in aanraking geweest met de politie door onder andere openbaar dronkenschap en vernielingen in de buurt. Pieter kijkt erg op tegen zijn broers die ondertussen een aardig aanzien hebben gekregen bij jongeren in de buurt. Pieter spijbelt de laatste tijd vaak van school en helpt zijn oudere broers vaak met klusjes.

Vignetten schooluitval

1.

De ouders van Fouad komen uit Marokko en zijn jaren geleden naar Nederland gekomen. Hier zijn Fouad en zijn broertjes en zusjes geboren. Zijn ouders hebben veel moeite met het onder de knie krijgen van de Nederlandse taal. Zij hebben niet veel contacten buiten het gezin en de gemeenschap van de moskee. Thuis wordt meestal Marokkaans gesproken, Fouad is het oudste kind en voor de ouders de eerste ervaring met het Nederlandse schoolsysteem. Vanaf de kleuterklas heeft Fouad het gevoel dat hij cognitief niet mee kan komen met de rest van de klas vanwege zijn taalachterstand. Inmiddels zit hij op het VMBO. Veel van zijn vrienden zijn gaan werken. Fouad kijkt met jaloezie naar het geld wat zij verdienen en hun levensstijl.

2.

Natasja woont samen met een groot gezin in een achterstandswijk in Utrecht. Er zijn spanningen in het gezin en de ouders hebben steeds vaker ruzie. Ze hebben financiële problemen en vader kampt met gezondheidsproblemen. Moeder moet veel werken om het gezin draaiende te houden en is daarom weinig thuis. Een van de zusjes heeft een verstandelijke beperking en eist veel aandacht op. De oudste broer is weggelopen en overige familie woont ver weg en deze hebben oppervlakkig contact met het gezin. Om de situatie thuis te ontlopen vind Natasja het fijn om met vriendinnen af te spreken. Ze heeft veel vriendinnen met verschillende etnische achtergronden. Ze hangt veel op straat tot in de late avond uren. Natasja is gaan roken en spijbelt veel. Haar cijfers van de vierde klas van het vmbo zijn erg laag. De school ligt midden in de stad en heeft een groot leerlingenaantal. Vorig jaar is ze blijven zitten.

Vignetten overgewicht

1.

Danny is een jongen van negen jaar en zit in groep 5. Hij is altijd al een stevige jongen geweest, maar de afgelopen twee jaar is hij flink aangekomen. Momenteel heeft hij een BMI van 20. Danny heeft altijd graag gegymd op school, maar nu voelt hij zich snel moe worden en begint hij te hijgen. Dit is zijn klasgenootjes ook opgevallen; ze beginnen er opmerkingen over te maken. Danny speelt na school meestal op zijn Playstation met zijn twee buurjongetjes. Als Danny geen gezelschap heeft van vriendjes, kijkt hij het liefst tv. Als hij thuis komt pakt hij meteen een glas cola en vraagt hij aan zijn moeder of hij iets lekkers mag. Zijn moeder vindt het lastig om dit te weigeren, zeker als er vriendjes bij zijn, omdat ze bezoek graag goed verzorgt. Ze probeert wel af en toe te voorkomen dat Danny gaat snoepen, vooral als ze bijna aan tafel gaan, maar dan reageert Danny meestal boos. Soms gaat hij zelf naar de supermarkt met zijn zakgeld en koopt daarvoor chips en koekjes, die vindt hij het lekkerst.

2.

Minke is een meisje van 14 jaar en zit in de tweede klas van de middelbare school. Minke voelt zich ongelukkig thuis. Haar ouders hebben vaak ruzie en hebben geen aandacht voor haar. Minke krijgt regelmatig een klap van haar vader als hem wat niet zint, ook als zij niets met zijn humeur te maken heeft. Minke heeft weinig zelfvertrouwen en is veel te dik. Ze heeft een BMI van 28,8. Minke voelt zich vaak alleen en gaat dan snoepen. Regelmatig sluipt ze 's nachts, als ze niet kan slapen, naar beneden en propt zich dan helemaal vol met al de chips en chocolade die er in huis is. Op het moment dat ze aan het snoepen is voelt ze zich even beter, maar daarna voelt ze zich vaak schuldig, waardoor ze nog verdrietiger wordt. Toch kan ze zich niet inhouden met snoepen; ze lijkt af en toe de controle over zichzelf te verliezen. Minke heeft het gevoel bij niemand terecht te kunnen. Haar ouders zien haar niet staan en op school heeft ze geen echte vriendinnen. Ze wordt vaak uitgescholden voor 'dikke koe' door klasgenoten of op het schoolplein. Minke heeft altijd graag volleybal gespeeld, maar omdat zelfs haar teamgenoten haar begonnen te pesten vanwege haar gewicht is ze hiermee gestopt.